

Misiewicz, Waleria

Drugi sezon badań na cmentarzysku ciałopalnym w Krupach, pow. Lubartów, stan. 1

Archeologia Polski Środkowowschodniej 5, 63-71

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

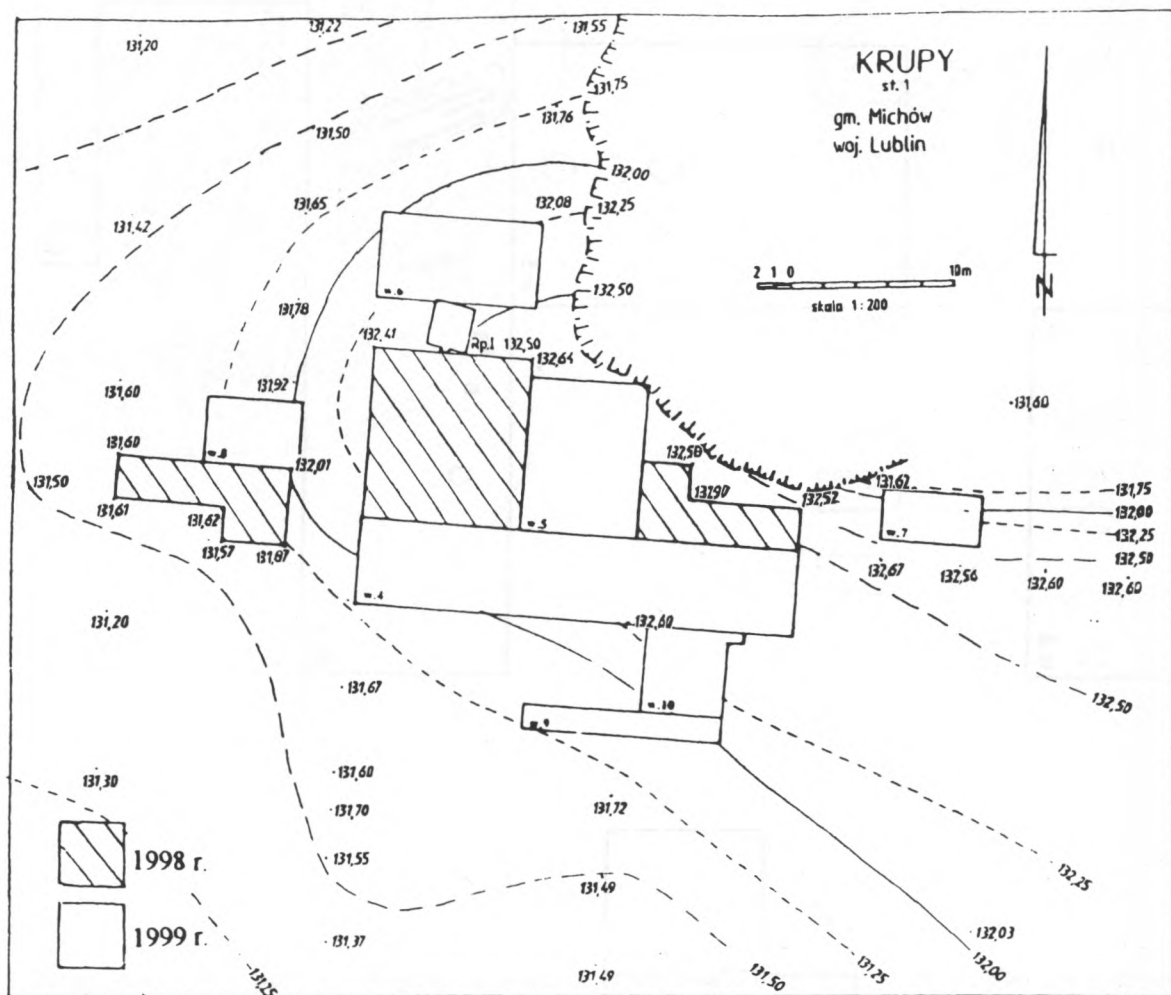
WALERIA MISIEWICZ

DRUGI SEZON BADAŃ NA CMENTARZYSKU CIAŁOPALNYM W KRUPACH, POW. LUBARTÓW, STAN. 1

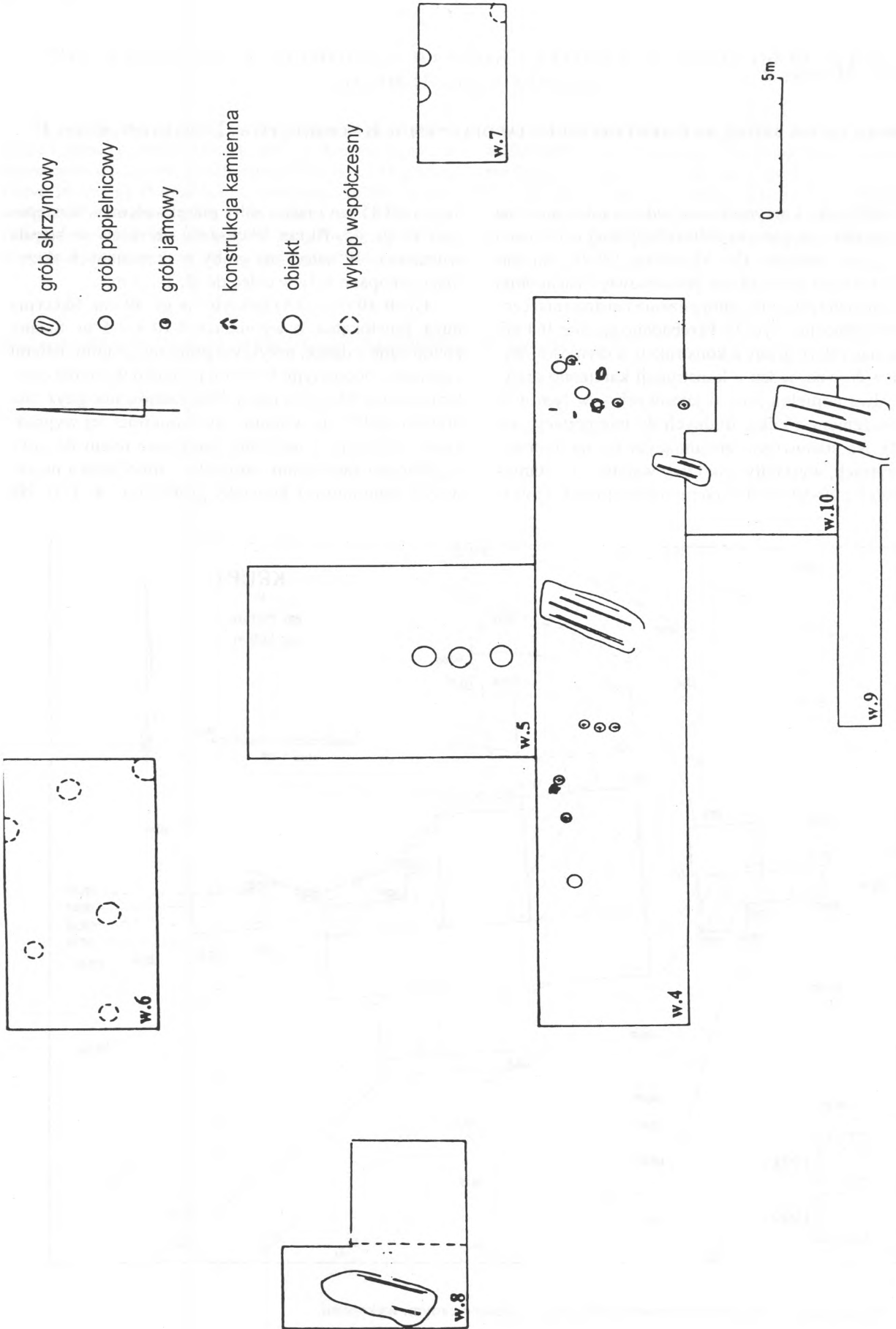
W 1999 roku kontynuowano badania ratownicze na cmentarzysku ciałałopalnym kultury łużyckiej w Krupach stan. 1, pow. Lubartów (W. Misiewicz 1999). Plan badawczy zakładał przebadanie południowej i zachodniej części cmentarzyska oraz sprawdzenie bardzo zniszczonej partii północnej (ryc. 1). Przebadano łącznie 364 m², odkrywając cztery groby o konstrukcji skrzyniowej wykonane z drewna, jeden o konstrukcji kamienno-drewnianej, dwa popielnicowe, 6 jamowych – w tym dwa z wyposażeniem, i kilka, trudnych do interpretacji jam (ryc. 2). Na stanowisku, znajdującym się na terenach piaszczystych, wystąpiły tylko trzy warstwy: I – humus o miąższości 20-30 cm; II – ciemno żółty piasek o miąż-

szości 20-45 cm i jasno żółty piasek calcowy, występujący na gł. 45–70 cm. Większość obiektów wystąpiła w warstwie II, natomiast groby w drewnianych skrzyniach wkopane były w całość do gł. 1-1,5 m.

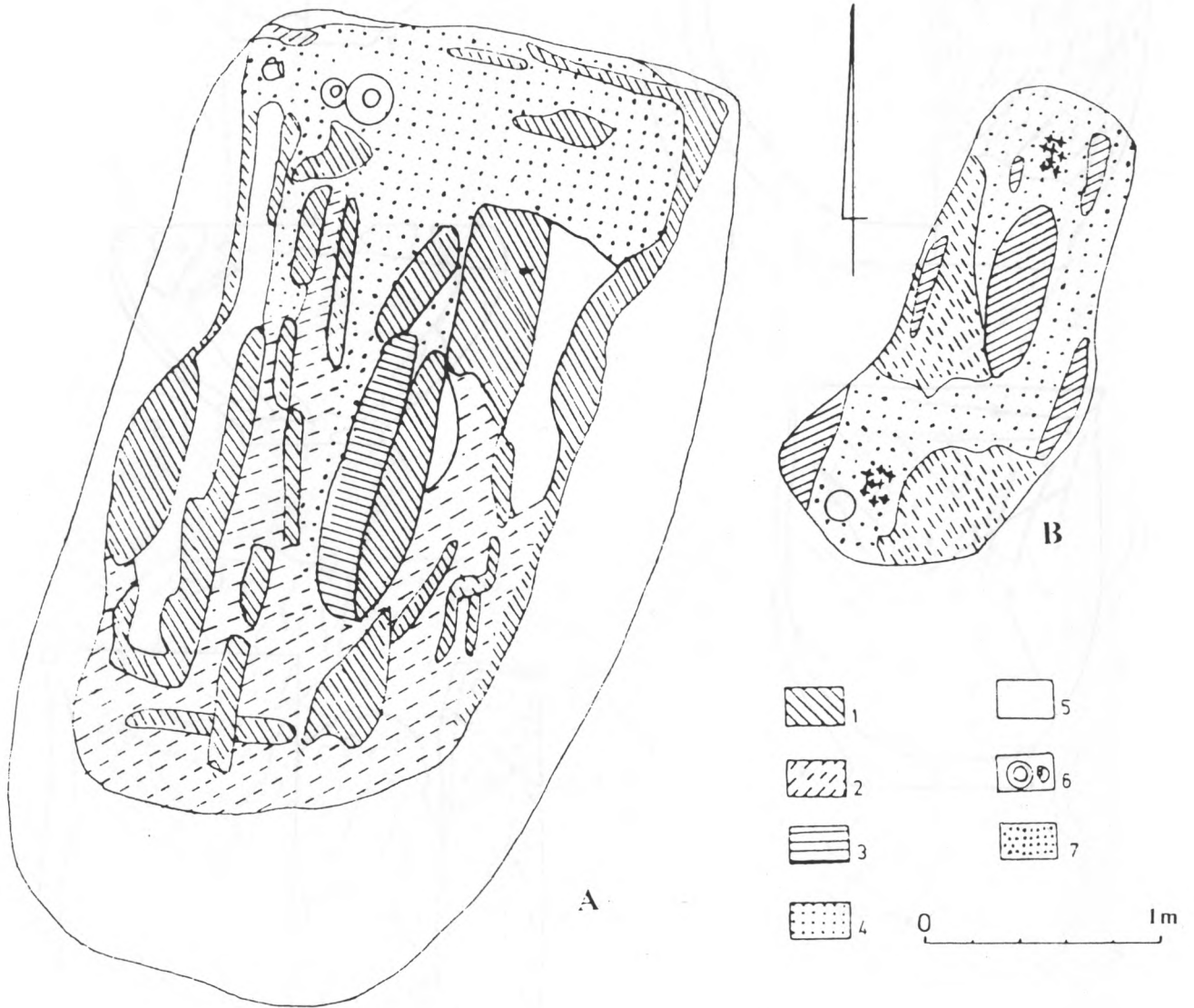
Grób 10 (ryc. 3A) odkryto na gł. 40 cm. Skrzynia duża, prostokątna, o wymiarach 4,10 x 1,5 m. Ściany zbudowane z desek, przykryte grubymi, długimi balami i deskami, podpartymi wbitymi pionowo w ziemię cienkimi palami. Skrzynia jest dobrze zachowana, gdyż całe drewno spaliło się w miarę równomiernie. Jej wyposażenie stanowiły 3 naczynia ustawione dnem do góry w północno zachodnim narożniku i misa leżąca na zewnątrz południowej krawędzi grobu (ryc. 4: 1-4). Na

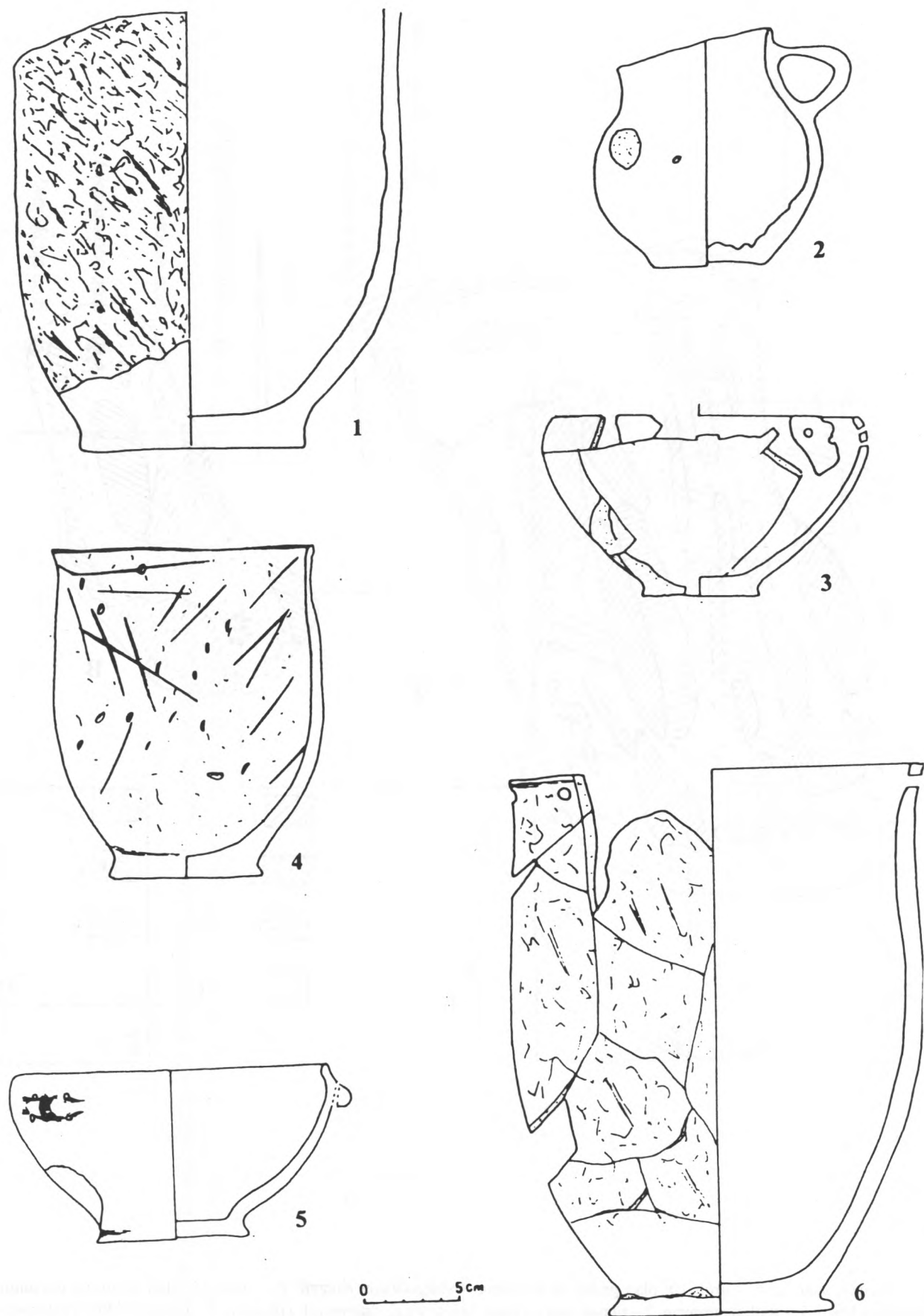
Ryc. 1. Krupy, stan. 1. Plan sytuacyjno-wysokościowy z rozplanowanymi wykopami.

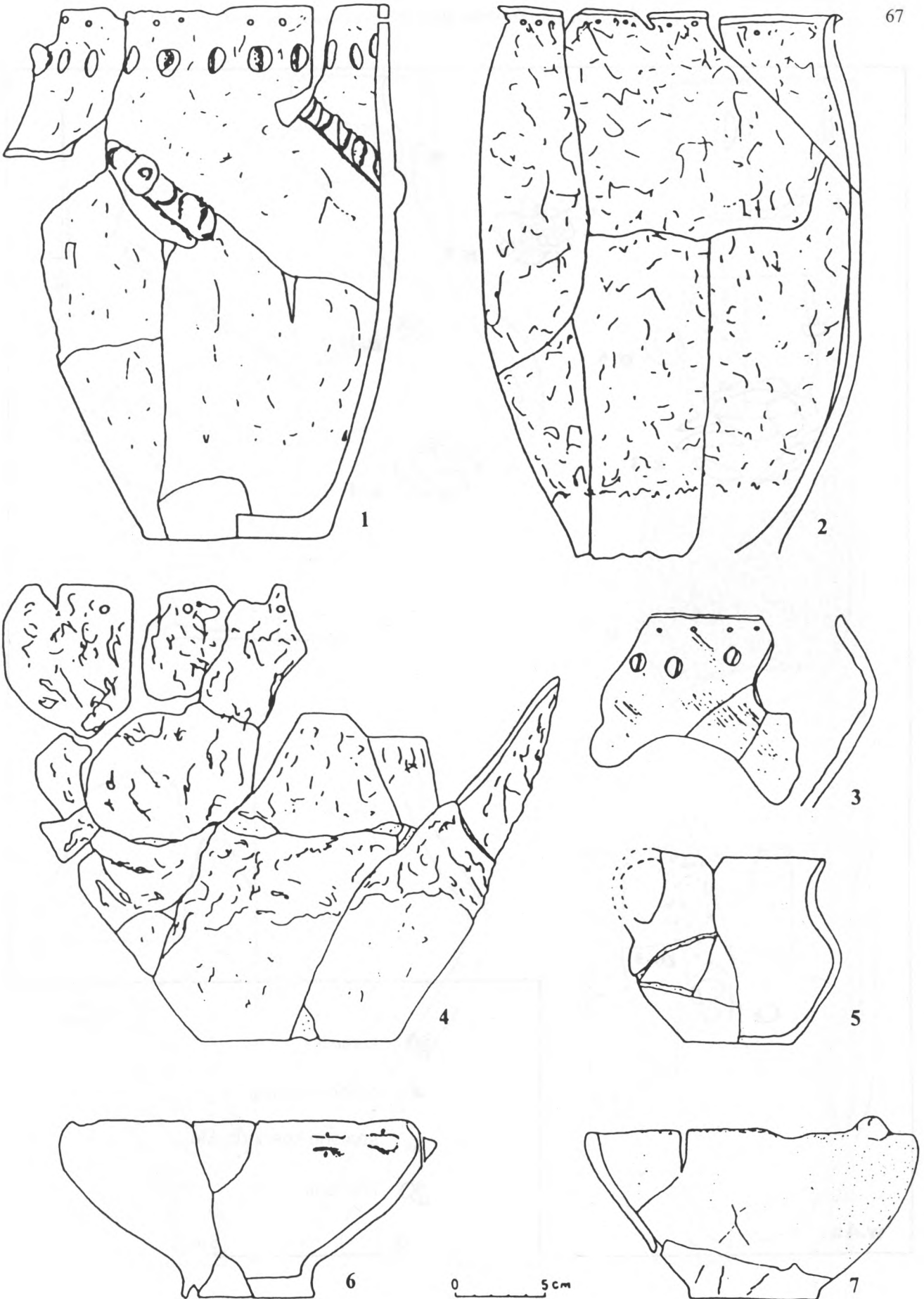
Ryc. 2. Krupy, stan. 1. Rozplanowanie obiektów odkrytych w 1999 r.

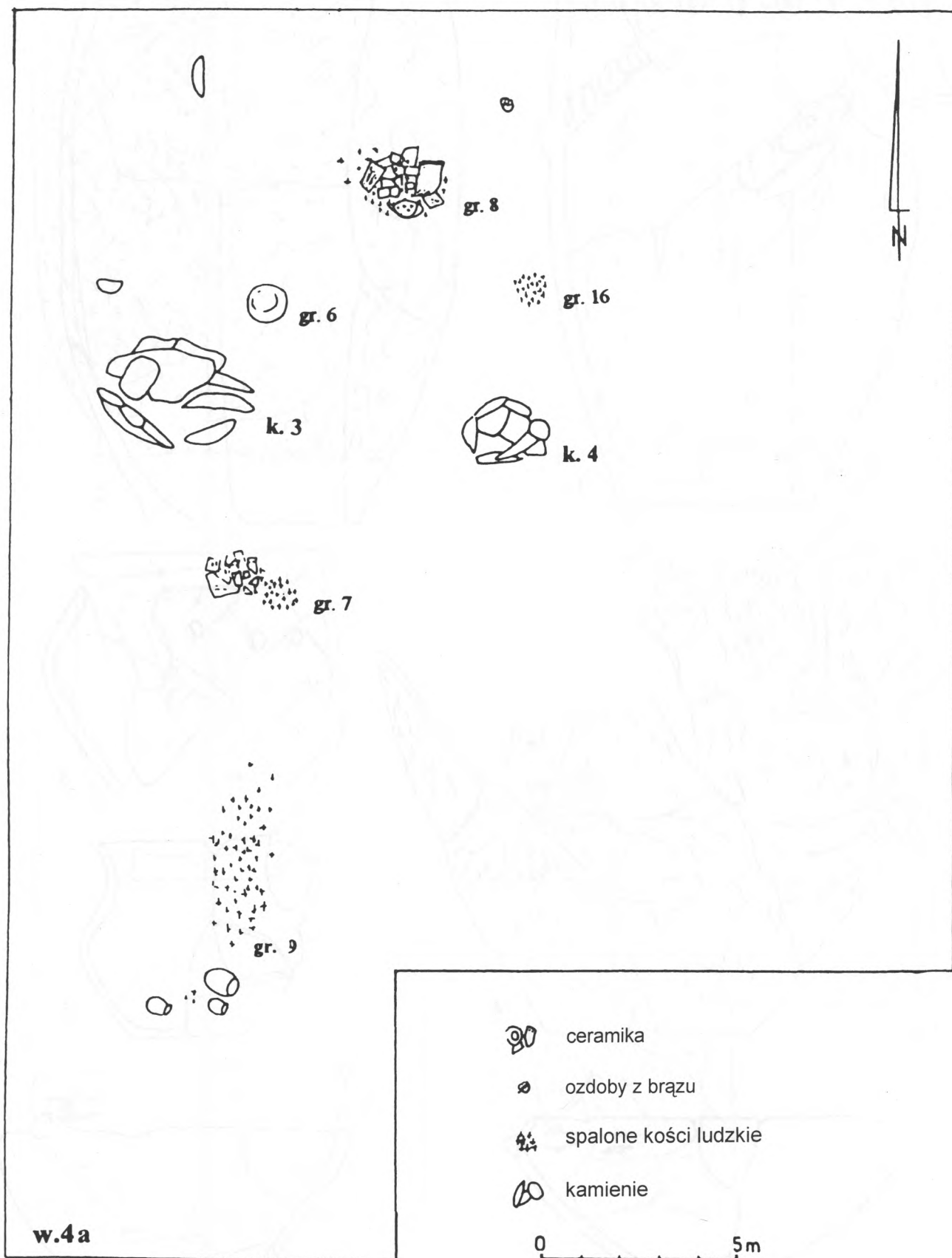
Ryc. 3. Krupy, stan. 1: A – grób 10, plan grobu na poziomie występowania naczyń; B – grób 15, plan grobu na poziomie wystąpienia kości: 1 – spalone drewno, 2 – piasek szary z dużą ilością węgla drzewnych i popiołu, 3 – piasek o silnym zabarwieniu pomarańczowym, 4 – piasek ciemno żółty z drobnymi węgielkami, 5 – piasek żółto-pomarańczowy, 6 – naczynia, 8 – przepalane kości ludzkie.

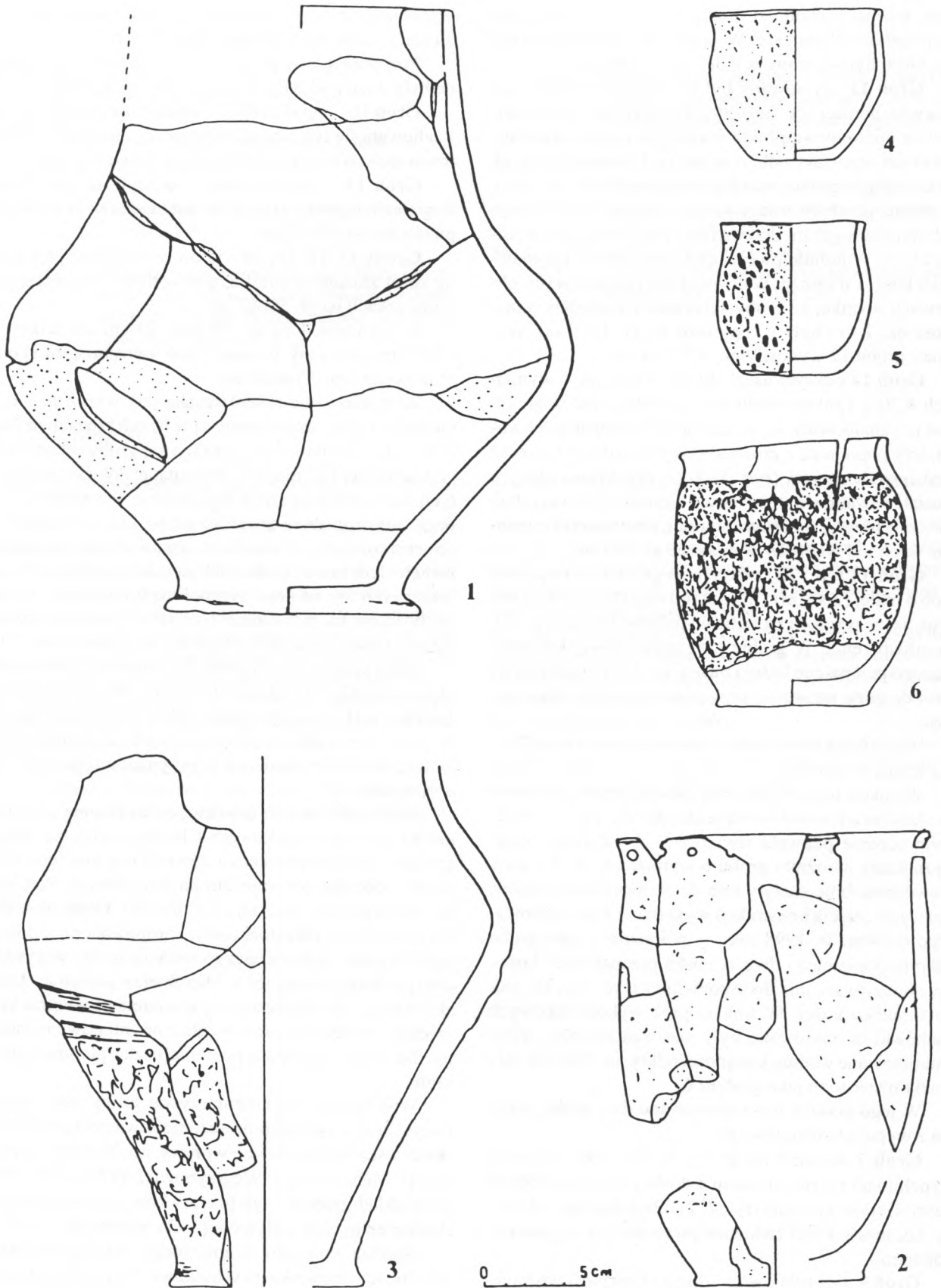
Ryc. 4. Krupy stan.1. 1-4 – naczynia z gr. 10; 5 – naczynie z gr. 15; 6 – naczynie z gr. 13.

Ryc. 5. Krupy, stan. 1. 1-7 – naczynia z gr. 14.

Ryc. 6. Krupy, stan. 1. Plan wykopu 4a z lokalizacją obiektów.

Ryc. 7. Krupy, stan. 1. 1, 3 – naczynia z gr. 6; 2 – naczynie z gr. 7; 4-6 – naczynia z gr. 9.

dnie, wzdłuż zachodniej ściany ułożone były trzy średniej wielkości kamienie. W grobie tym nie złożono kości. Grób był wkopany w calec na gł. 150 cm.

Grób 12 usytuowany był w zachodniej części stanowiska, poniżej obecnego stoku wzniesienia, które pierwotnie miało niewątpliwie większy zasięg na południe. Dowodzi tego fakt odkrycia tuż pod humusem, na gł. 35 cm spągu grobu, leżącego bezpośrednio na calcu, w postaci przebarwionego na szaro piasku zmieszanego z drobnymi węglami drzewnymi i popiołem, o miąższości 25 cm. W południowej części leżało trochę przepalonych kości i fragment wylewu (z dotychczasowych obserwacji wynika, że groby skrzyniowe posiadały miąższość ok. 1 m i były wkopywane do gł. 1,5-2 m). Wymiary grobu 12 wynosiły ok. 4,5 x 1,6 m.

Grób 14 odkryto na gł. 40 cm. Skrzynię, o wymiarach 4,20 x 1,60 m zbudowano podobnie jak w gr. 10. Pod nią znajdowały się dwa skupiska przepalonych kości, trzy popielnice z prochami (w tym jedna misa) oraz pięć innych naczyń (ryc. 5: 1-7). Przykrywa skrzyni musiała zawalić się stosunkowo wcześniej, bo wszystkie naczynia uległy, w różnym stopniu, wtórnemu przepaleniu. Grób był wkopany w calec na gł. 130 cm..

Grób 15 (ryc. 3B) odkryty na gł. 40 cm, to jedyny grób o małej (2 x 1 m) i niskiej (40 cm) skrzyni. Jej konstrukcja, ze względu na słabe wypalenie drewna, jest nie do odtworzenia. W grobie przy południowej krawędzi ułożono przepalone kości i misę (ryc. 4; 5) stojącą wylewem do góry, natomiast przy północnej tylko skupisko kości.

Wszystkie groby skrzyniowe usytuowane były dłuższą ścianą na osi NS.

W trakcie badań odsłonięto dwa dalsze kręgi kamienne. Analiza ich układu w stosunku do odkrytych w ubiegłym sezonie pozwala stwierdzić, iż wszystkie kręgi wyznaczają narożniki grobu o wymiarach ok. 4 x 2 m. Prawdopodobnie służyły one do wzmocnienia słupów, będących częścią konstrukcji wykonanej z nie zachowanego drewna. W 1998 roku w północnej części grobu odkryto popielnicę i dwa skupiska przepalonych kości, a w obecnym sezonie dwie popielnice (ryc. 7; 1, 3) i jedno skupisko kości. W trakcie prac wykopaliskowych pochówki te traktowane były jako samodzielne groby i numerowane według kolejności odkrycia. Obecnie cały obiekt oznaczono jako grób nr 6.

W jego pobliżu wyeksplorowano dwa groby jamowe z wyposażeniem (ryc. 6).

Grób 7 wystąpił na gł. 40 cm. W niedużej jamie, wypełnionej resztkami stosu i drobnymi przepalonymi kośćmi, stało naczynie (ryc. 7: 2), obok którego od strony SE, leżały kości (włożone pierwotnie w organiczny pojemnik).

Grób 9 tworzyła wąska i długa (1 m) jama odsłonięta na głęb. 40 cm, wypełniona resztkami stosu i dużą ilością przepalonych kości ułożonych na całej długości

wypełniska. Przy jej południowym boku ustawione były 3 czarki, dwie dnem do góry (ryc. 7: 4-6).

Pozostałe groby popielnicowe i jamowe usytuowane były z dala od dużych konstrukcji grobowych.

Grób 11 – popielnicowy – odkryty został na gł. 30 cm. Zachowała się tylko część przydenna popielnicy wypełniona spalonymi kośćmi. Nie stwierdzono istnienia jamy.

Grób 13 – popielnicowy – odkryto na gł. 45 cm. Popielnica jajowata (ryc. 4: 6) ustawiona była w żółtym piasku bez śladów jamy.

Groby 17, 18, 19, 20 – jamowe – to same przepalone kości złożone w piasku, pierwotnie w organicznych pojemnikach na gł. 30-40 cm.

W wykopie 4 na gł. 70 cm, 30 cm od ściany N i 230 cm od ściany E znaleziono zausznicę ze skreću brązowego typu Trzęsówka.

Rozplanowanie cmentarzyska jest wyraźnie intencjonalne. Groby usytuowane są w trzech rzędach na linii NW i SE. W północnym znajdują się groby o konstrukcji kamiennej i kamienno - drewnianej. W dwu pozostałych usytuowane są groby skrzyniowe. We wnętrzu każdego z tych grobów znajduje się po kilka pochówków umieszczonych w woreczkach organicznych lub popielnicach. Jedynie w grobie 10 nie złożono prochów co wskazywałoby na jego symboliczny charakter. Część pochówków tak popielnicowych jak i jamowych znalazła się w dość znacznej odległości od grobowców.

Same konstrukcje grobów skrzynkowych przypominają znaleziska z Bliskowic (J. Gurba 1965) i z Lublina-Jakubowic (U. Kurzątkowska 1987; 1988), lecz tak ich rozplanowanie jak i ilość oraz sposób chowania zmarłych są wyraźnie odmienne w przypadku cmentarzyska w Krupach.

Większość naczyń uzyskanych na cmentarzysku to garnki jajowate i workowate. Charakteryzują się obmazywaną lub chropowaconą zewnętrzną powierzchnią często zdobioną ornamentem paznokciowym. Pod krawędzią wylewów znajdują się otworki. Obok nich odkryto trzy wazy dwustożkowate chropowacone w dolnej partii brzuśca. Kilka z naczyń workowatych i wszystkie odkryte wazy wystąpiły w charakterze popielnic. Uzyskane misy charakteryzują się zawiniętą do wnętrza krawędzią i bardzo starannie wygładzonymi powierzchniami. Na kilku występują poziome uszka pionowo przekłute.

Występujące na cmentarzysku groby skrzyniowe i uzyskanie w poprzednim sezonie zawieszki gwoździowatej wskazują na pewne wpływy wschodnie – scytyjskie (J. Miśkiewicz, T. Węgrzynowicz 1974, s. 192-193). Lecz układ grobów i typ pochówków, sugerują jedynie dalekie echo tych wpływów (J. Chochorowski 1966).

Analiza materiału ceramicznego wskazuje na przynależność stanowiska do schyłkowej fazy kultury łużyckiej (S. Czopek 1997, s. 212-213).

Cmentarzysko można datować na okres HaD.

LITERATURA

- Chochorowski J.
1996 *Koczownicy Ukrainy*, Katowice.
- Czopek S.
1997 Uwagi o kulturze łużyckiej na Lubelszczyźnie, APŚ, t. 2, s. 210-226.
- Gurba J.
1965 Grób kultury łużyckiej w Bliskowicach, pow. Kraśnik, WA, t. 31, s. 274-276.
- Kurzątkowska U.
1987 Cmentarzysko z przełomu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Jakubowicach Murowanych, stan. 5, gm. Wólka Lubelska, woj. lubelskie, Spr. UMCS, s. 19-23.
- 1988 Badania na cmentarzysku z wczesnej epoki żelaza w Jakubowicach Murowanych, st. 5, gm. Wólka Lubelska, woj. lubelskie, Spr. UMCS, s. 19-23.
- Misiewicz W.
1999 Pierwszy sezon badań na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej we wsi Krupy stan. 1, APŚ, t. 4, s. 99-106.
- Miśkiewicz J., Węgrzynowicz T.
1974 Cmentarzysko kultury łużyckiej z Kosina, pow. Kraśnik, WA, t. 39, s. 131-204.

WALERIA MISIEWICZ

THE SECOND SEASON OF EXCAVATIONS AT A CREMATION CEMETERY IN KRUPY, SITE 1, LUBARTÓW DISTRICT

In 1999, rescue excavations were continued in the village of Krupy, Lubartów district, at a cemetery of the Lusatian culture. The exploration of the total of 364 sq. m revealed four graves of cist construction, made of timber, one stone-timber grave, two urn graves, six pit graves, of which two were furnished, and a few pits which are difficult to interpret. Three timber cist graves had a construction and dimensions analogical to those discovered in 1998. On the other hand, grave No. 15 was small (measuring 2 x 1 m). The burials and grave goods were found inside the timber lining. Only grave No. 10 had no burial. Most probably it had a symbolic function.

The excavations revealed two further stone circles. The analysis of their arrangement with respect to the ones uncovered in the previous season warrants a claim that all circles de-

marcate the edges of a grave measuring 4 x 2 m. It is probable that they functioned as support to the poles, which were part of the unpreserved timber construction. Inside and beside the grave there were urn and pit burials as well as an earring made of bronze wire of the Trzęsówka type.

The timber cist graves discovered at the cemetery as well as the nail-shaped pendant found in the previous season point to certain eastern (Scythian) influences. However, the arrangement of the graves and the character of the burials suggest that this influence was rather weak.

The analysis of the ceramic material assigns the site to the decadent phase of the Lusatian culture. The cemetery can be dated to phase D of the Hallstatt period.

Muzeum Lubelskie w Lublinie